

Tiina Läikkö-Roto

Enhancing the efficacy of local official food controls in Finland

Livsmedelslokalerna har det främsta juridiska ansvaret för livsmedlens säkerhet. Att livsmedlen hanteras på behörigt sätt ska dock också bekräftas genom myndighetstillsyn. Det främsta syftet med det här arbetet är att undersöka bakgrundsfaktorer till den lokala myndighetstillsynens effektivitet och möjligheter att öka effektiviteten på olika nivåer inom tillsynskedjan. Ett annat syfte är att undersöka tillsynens enhetlighet och kvalitet samt sätt att förbättra dem. Tillsynen undersöktes ur fyra synvinklar: företagens, inspektörernas, ledarnas för inspektionsarbetet samt de organs som kvalitetsreviderar tillsynen. Lokaler, där man både framställde och serverade livsmedel (här "restauranger"), valdes att representera företag.

Restaurangföretagarnas kompetens inom livsmedelshygien och inställning till myndighetstillsyn hade ett positivt samband med hygiennivån på restaurangen. Välmotiverade tillsynsåtgärder, rådgivning och handledning samt en förhandlande inställning i inspektionsarbetet verkade vara viktiga för att förbättra livsmedelslokalernas hygiennivå. Både faktorer relaterade till inspektörerna och till tillsynsenheten påverkade inspektionerna och tillsynens effektivitet. Användning av checklistor för inspektionerna och mallar för inspektionsrapporterna ökade inspektionernas enhetlighet och effektivitet. Användningen av mallar för inspektionsrapporterna minskade dessutom den tid som användes för att skriva rapporter och förbättrade rapporternas kvalitet. Användning av tidsfrister hade en betydande inverkan på korrigeringen av vid inspektioner observerade missförhållanden. Inspektionsverksamheten stöddes vid enheterna till exempel med anvisningar och mallar samt samtal om tillsynssituationer i praktiken. Svårigheter konstaterades dock med att skola in nya anställda, att utnyttja tyst information och att förankra kvalitetssystemen hos personalen. Svagheter i arbetsklimatet och organiseringen av arbetet kan förutom att försvaga enhetens funktionsförmåga också försvaga respekten för myndighetstillsyn hos dem som blir föremål för livsmedelstillsyn. Regionförvaltningen (kvalitetsrevisorerna) hade upplevt livsmedelstillsynens kvalitetsrevision betydligt nyttigare, positivare och ändamålsenligare än kommunerna (föremål för kvalitetsrevisionen). Enligt regionförvaltningen hade man inte utnyttjat resultaten av kvalitetsrevisionen tillräckligt vid styrningen av tillsynen och i utbildningen.

Utgående från resultaten finns det vissa utmaningar när det gäller effektiviteten och enhetligheten i den lokala myndighetstillsynen av livsmedel. Effektivitet och enhetligheten i tillsynen kan dock ökas med flera medel på de olika nivåerna inom livsmedelstillsynskedjan. En del av de här medlen, exempelvis användning av checklistor för inspektioner och mallar för inspektionsrapporter är relativt enkla att genomföra. Andra, som fullständig tillämpning av riskbaserade förfaranden vid inspektionerna och systematiskt utnyttjande av tyst information, kräver dock betydligt mera tid och möda.